

Advies Archeologische Monumentenzorg 2010 – nr. 127

Deel 1) Concept selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum	paraaf
Aanvrager	Dhr. A. van der Heijden	Gemeente Bladel	29-7-2010	
Auteur(s)	E. Wieringa	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	12-8-2010	
Autorisatie	R. Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	13-8-2010	

Advies Archeologische Monumentenzorg: **Concept selectiebesluit archeologie gemeente Bladel**

Bevoegd gezag: Gemeente Bladel
Dhr. A. van der Heijden
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 13-8-2010

Locatie: De Biezen, te Bladel, gemeente Bladel

Project: *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek: De Biezen te Bladel, gemeente Bladel* (Synthegra rapport S100158 status concept). Valkenswaard, auteur B.J.H.M. van den Berkmortel.

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. E. Wieringa
Tel. 040-2594780
E-mail: e.wieringa@milieudienst.sre.nl

Concept selectiebesluit plangebied De Biezen te Bladel, gemeente Bladel

In het plangebied De Biezen te Bladel kan op basis van de resultaten uit het *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek: De Biezen te Bladel, gemeente Bladel* (Synthegra rapport S100158 status concept), Valkenswaard, auteurs B.J.H.M. van den Berkmortel Op dit moment geen archeologische vindplaats worden uitgesloten. Bij het bureauonderzoek werd vastgesteld dat voor het plangebied een middelhoge tot hoge archeologische verwachting geldt voor resten uit de periode van het Laat-Paleolithicum tot in de Vroege Middeleeuwen. Uit het verkennende booronderzoek blijkt dat in het plangebied een esdek aanwezig is. De daaronder aanwezige podzolbodem is door ploegen niet langer intact.

De kans op behoudenswaardige archeologie is hier echter naar verwachting klein omdat slecht een beperkt oppervlak van het plangebied verstoord zal worden. Door de kleine omvang van het te verstoren onderzoeksterrein (bouw van een woning met naar verwachting een oppervlak minder dan 250 m²) is de kans echter groot dat slechts flarden van bewoningssporen vrijgelegd kunnen worden. Dat betekent dat resten van nederzettingen vrijwel uitsluitend incompleet opgegraven kunnen worden, meer dan een indicatie dat er bewoning is valt er niet aan te ontleen. De kans dat bijvoorbeeld een compleet erf onderzocht kan worden is vrijwel nihil. De eis voor nader onderzoek stellen wij dan ook afhankelijk van het te verstoren oppervlak bij de geplande bouwplannen. **Indien in het plangebied bodemingrepen plaatsvinden met een oppervlak groter dan 500 m² en dieper dan 50 cm is vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven, eventueel gevolgd door een opgraving, noodzakelijk.** Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd op basis van een door de gemeente Bladel als bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen. Verder adviseren wij om daar waar de bodem

niet verstoord wordt bescherming te regelen aan de hand van een aanlegvergunningenstelsel in het toekomstige bestemmingsplan.

Toelichting

Concept selectiebesluit door het bevoegd gezag

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering op. Het bevoegd gezag kan deze waardering gebruiken bij het nemen van een selectiebesluit. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal men moeten bekijken of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van het bodemarchief *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht. Meestal betekent dat een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen (=negatief selectieadvies). Zelfs dan is het in sommige gevallen overigens nog aan te bevelen amateur-archeologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een beleidsbesluit, dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het selectiebesluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Onder de huidige wetgeving is niet geregeld welke overheid een selectiebesluit moet nemen, nog hoe dat besluit eruit moet zien. Een overheid kan een (selectie)besluit nemen voor de archeologie in het eigen grondgebied en daaraan voorwaarden verbinden. Dat kan in het kader van haar wettelijke taken of op basis van een speciale archeologieverordening. Daarbij is het wel van belang dat deze overheid een eigen archeologiebeleid voert, zich bij de besluitvorming baseert op adequaat uitgevoerd vooronderzoek en zich laat adviseren door een daartoe gekwalificeerd archeoloog. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.¹

Bij ruimtelijke planvorming en ingrepen kan de nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente grote financiële en/of organisatorische consequenties hebben. Niet alleen voor de gemeente zelf, maar ook voor grondeigenaren en -gebruikers, planmakers en initiatiefnemers van bodemingrepen. Gezien de grote financiële, planologische en cultuurpolitieke consequenties die aan archeologische selectiebesluiten verbonden kunnen zijn, is het van het grootste belang dat dit soort besluiten op een zorgvuldige, transparante, rechtvaardige en rechtmatige wijze tot stand komen. In ieder geval staan selectiebesluiten open voor beroep- en bezwaar.

Kwaliteit

Bij het nemen van het selectiebesluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior archeoloog. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag. Wanneer de opsteller van het PvE ook de uitvoerder is, moet het plan beoordeeld worden door een onafhankelijk senior archeoloog. Dit kan een archeoloog zijn die aan uw gemeente verbonden is, een archeoloog die werkzaam is bij de provincie of het rijk of een senior archeoloog bij een andere instelling dan de opsteller/uitvoerder.

¹ Handreiking Valletta, VNG 2009.

Beleidskader

Het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg staat in het teken van het behoud en het beheer van het archeologische erfgoed. De archeologische belangen vinden wettelijke bescherming in de Monumentenwet 1988 en het Europese Verdrag van Valletta (1992). Op gelijke voet staat het streven naar het gebruik van het archeologische erfgoed als inspiratiebron voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Dit beleid geldt voor alle cultuurhistorische waarden, dat wil zeggen voor zowel archeologische als voor historisch geografische en historisch bouwkundige waarden (Nota Belvedere 1999). Op 1 september 2007 is de wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Deze wet omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988 en is ook gericht op de implementatie van het genoemde verdrag. Dit betekent dat gemeenten verplicht zijn in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan of projectbesluit archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Gemeenten dienen ook aan te geven welke conclusies zij aan de onderzoeksresultaten verbinden. De archeologische onderzoeksresultaten krijgen vervolgens hun vertaling in het bestemmingsplan of projectbesluit.

Het beleid voor de archeologische monumentenzorg van de provincie Noord-Brabant sluit op hoofdlijnen aan op het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg. In het streekplan 2002 is in overeenstemming met voornoemde regelgeving bepaald dat bij ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Het uitgangspunt hierbij is dat het archeologisch erfgoed moet worden beschermd op de plaats waar het wordt aangetroffen.

[gemeentelijk beleid]

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Bladel
Dhr. A. van der Heijden
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 12-8-2010

Locatie: De Biezen, te Bladel, gemeente Bladel

Project: *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek: De Biezen te Bladel, gemeente Bladel* (Synthegra rapport S100158 status concept). Valkenswaard, auteur B.J.H.M. van den Berkmortel.

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. E. Wieringa
Tel. 040-2594780
E-mail: e.wieringa@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 29-7-2010 hebben wij van de gemeente Bladel per mail opdracht gekregen om het rapport *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek: De Biezen te Bladel, gemeente Bladel* (Synthegra rapport S100158 status concept), Valkenswaard, auteur B.J.H.M. van den Berkmortel. te beoordelen.

Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van de benodigde gegevens voor het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Het doel van het booronderzoek is het aanvullen en controleren van die verwachting, door inzicht te verkrijgen in het landschap en bodem in het plangebied. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek kunnen kansarme zones worden uitgesloten en eventueel kansrijke zones worden geselecteerd voor vervolgonderzoek.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: bestemmingsplanwijziging
Grootte plan- en onderzoeksgebied: 650 m ² . Onderzoeksgebied beslaat een straal van ca 1 km buiten het plangebied.
Onderzoekperiode: 23 juni 2010
Opdrachtgever: dhr. W.J. Spijker
Opdrachtnemer: Synthegra bv

De aanleiding tot het onderzoek vormt het voornemen om in het plangebied een zogeheten domoticawoning te realiseren. Hierdoor zal de bodem naar verwachting tot in het archeologisch niveau verstoord worden. Oppervlakte en diepte zijn echter (nog) niet bekend.

Het plangebied is gelegen op een hoge noordwest-zuidoost georiënteerde rug. De natuurlijke ondergrond van het plangebied bestaat uit meerdere afzettingen behorend tot het Laagpakket van Wierden bestaande uit fluvioperiglaciale afzettingen (slecht gesorteerd zand) en een leemlaag behorend de Formatie van Boxtel. In het plangebied zijn de oude rivierafzettingen geïdentificeerd als terraswelingen bedekt met dekzand.

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW 3.0) en de Cultuurhistorische Waardenkaart van de Provincie Noord-Brabant (CHW) heeft het plangebied een hoge archeologische verwachtingswaarde. Op basis van geraadpleegde bronnen (ARCHIS II) blijkt dat in het plangebied geen bekende vindplaatsen aanwezig zijn. Binnen een straal van 200 m is een archeologisch monument bekend, binnen een straal van 400 m zijn vier archeologische onderzoeksmeldingen en 1 vindplaats bekend. Het monument betreft de oude dorpskern van Bladel op 25 m ten oosten van het plangebied. De historische kern van Bladel is aangewezen als terrein met een hoge archeologische waarde. De andere meldingen in Archis II betreffen vooral vooronderzoek uitgevoerd op enkele honderden meters ten zuiden van het plangebied. Deze bestaan uit een proefsleuven- en twee booronderzoeken. Op basis van toen heersende archeologische inzichten zijn twee gebieden vrijgegeven na het booronderzoek bij gebrek aan archeologische indicatoren. Het proefsleuvenonderzoek heeft geen vindplaats opgeleverd.

Volgens het gespecificeerde archeologische verwachtingsmodel geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor wat betreft de aanwezigheid van archeologische nederzittingsresten daterend vanaf het late paleolithicum tot en met de nieuwe tijd.

Het uitgevoerde veldonderzoek bestond een verkennend booronderzoek bestaande uit 6 boringen verspreid over het terrein die werden uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Tijdens de boorwerkzaamheden zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. De bodem in het plangebied is opgebouwd uit een A-horizont met een dikte van 50 tot 80 cm waarin op een aantal plekken een bouwvoor (Aap-horizont) van 30-35 cm dik en een plaggendeek (Aa-horizont) onderscheiden kon worden. Onder dit pakket werd op een enkele locatie een verploegde podzolbodem waargenomen bestaande uit een 20 cm dikke bruingele laag. Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is geconcludeerd dat in het plangebied een hoge zwarte enkeerdgrond aanwezig is van gemiddeld 50 cm dik met daaronder een verploegde podzolbodem en direct daaronder de C-horizont. In de C-horizont zijn geen verstoringen waargenomen.

Op basis van de resultaten van het booronderzoek is de verwachting voor de periode laat paleolithicum-mesolithicum (periode jagers/verzamelaars) bijgesteld naar laag. De podzolbodem is immers niet langer intact, een vindplaats bestaande uit vuursteenconcentraties zal daarmee door ploegwerkzaamheden in de bouwvoor zijn opgenomen. De archeologische verwachting voor de periode neolithicum tot en met vroege middeleeuwen blijft voor het plangebied echter hoog. Het lag relatief gunstig (hoog en droog voor bewoning en akkerbouw) en door het aanwezige plaggendeek zullen resten nog (deels) intact aanwezig kunnen zijn. Voor de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd geldt een lage verwachting. In deze periode is de hoge landschappelijke ligging niet bepalend en zal bewoning zich vooral nabij de historische linten en gehuchten bevonden hebben. Het plangebied lag nabij het gehucht Heeleind in het akkercomplex Hillen Eind. Op historisch kaartmateriaal is het plangebied dan ook vooral in gebruik als bouw- akkerland en kende het in deze periode geen bewoning, maar was het gebruik zuiver agrarisch.

De verwachting is dat binnen het plangebied archeologische resten in situ aanwezig kunnen zijn uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Deze resten kunnen worden aangetroffen direct onder het plaggendeek, vanaf de top van de C-horizont (vanaf 50-90 cm beneden maaiveld). Daarom wordt voor het plangebied een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Beoordeling

Het rapport is helder qua opzet en voldoet aan de aan de kwaliteitseisen (KNA 3.1) van de archeologische monumentenzorg. Het rapport is goed leesbaar en bevat een uitstekend onderbouwde gespecificeerde verwachting. Voor het bureauonderzoek zijn de juiste bronnen geraadpleegd. Voor het veldonderzoek zijn de juiste methoden toegepast. Het kaartmateriaal biedt voldoende onderbouwing bij de tekst.

In de aanbeveling om in het plangebied vervolgonderzoek te verrichten door middel van proefsleuven kunnen wij ons in principe vinden. Op basis van het bureauonderzoek en het verkennend booronderzoek kan een vindplaats niet worden uitgesloten. Sporen van bewoning uit de periode neolithicum – vroege middeleeuwen kunnen in de top van de C-horizont aanwezig zijn. De kans op behoudenswaardige archeologie is hier echter naar verwachting klein omdat slecht een beperkt oppervlak van het plangebied verstoord zal worden. De eis voor nader onderzoek stellen wij dan ook afhankelijk van het te verstoren oppervlak bij de geplande bouwplannen. **Indien in het plangebied bodemingrepen plaatsvinden met een oppervlak groter dan 500 m² en dieper dan 50 cm is vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven, eventueel gevolgd door een opgraving, noodzakelijk.** Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd op basis van een door de gemeente Bladel als bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen. Verder adviseren wij om daar waar de bodem niet verstoord wordt bescherming te regelen aan de hand van een aanlegvergunningstelsel in het toekomstige bestemmingsplan.

Advies

Wij adviseren de gemeente Bladel in te stemmen met het rapport : Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek: De Biezen te Bladel, gemeente Bladel (Synthegra rapport S100158 status concept). Valkenswaard, auteur B.J.H.M. van den Berkmortel.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- RACM database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardestellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen